YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN MÄÄRÄYS (neljäs jaosto)
17 päivänä lokakuuta 2003 *

Asiassa C-35/02,

jonka Bundesverwaltungsgericht (Saksa) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Landeszahnärztekammer Hessen

vastaan

Markus Vogel,

Landesärtztekammer Hessenin ja

Oberbundesanwalt beim Bundesverwaltungsgerichtin osallistuessa asian käsittelyyn,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

ennakkoratkaisun hammaslääkärintointa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 25 päivänä heinäkuuta 1978 annetun neuvoston direktiivin 78/687/ETY (EYVL L 233, s. 10) tulkinnasta, sellaisena kuin tämä direktiivi on muutettuna Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu, tehdyllä asiakirjalla (EYVL 1994, C 241, s. 21 ja EYVL 1995, L 1, s. 1),

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. W. A. Timmermans (esittelevä tuomari) sekä tuomarit A. La Pergola ja S. von Bahr,

julkisasiamies: A. Tizzano,
kirjaaja: R. Grass,

ilmoitettuaan ennakkoratkaisupyynnön esittäneelle tuomioistuimelle, että yhteisöjen tuomioistuin aikoo ratkaista asian perustellulla määräyksellä työjärjestyksensä 104 artiklan 3 kohdan mukaisesti,

kehotettuaan EY:n tuomioistuimen perussäännön 23 artiklassa tarkoitettuja asianosaisia esittämään mahdolliset asiaa koskevat huomautuksensa,

kuultuaan julkisasiamiestä,

on antanut seuraavan

määräyksen

1 Bundesverwaltungsgericht on 8.11.2001 tekemällään välipäätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 12.2.2002, esittänyt yhteisöjen tuomiois-

tuimelle EY 234 artiklan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä hammaslääkärintointa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 25 päivänä heinäkuuta 1978 annetun neuvoston direktiivin 78/687/ETY (EYVL L 233, s. 10) tulkinnasta, sellaisena kuin tämä direktiivi on muutettuna Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu, tehdyllä asiakirjalla (EYVL 1994, C 241, s. 21 ja EYVL 1995, L 1, s. 1; jäljempänä liittymisasiakirja).

2 Nämä kysymykset on esitetty riita-asiassa, jossa asianosaisina ovat Landeszahnärztekammer Hessen (Hessenin osavaltion hammaslääkäriliitto) ja Vogel ja jossa on kyse siitä, että ensin mainittu hylkäsi Vogelin hakemuksen tulla merkityksi kyseisen liiton rekistereihin eikä hänelle myönnetty lupaa käyttää nimikettä "Zahnarzt".

Sovellettavat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

3 Direktiivin 78/687/ETY 1 artiklan 1 ja 2 kohdassa, sellaisena kuin tämä direktiivi on muutettuna liittymisasiakirjalla (jäljempänä direktiivi 78/687/ETY), säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltioiden on vaadittava henkilöiltä, jotka ryhtyvät harjoittamaan hammaslääkärintointa tai harjoittavat sitä käyttäen jotakin direktiivin

78/686/ETY 1 artiklassa mainittua nimikettä, että heillä on sanotun direktiivin 3 artiklassa tarkoitettu tutkintotodistus, todistus tai muu sellainen muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirja, joka takaa, että asianomainen on koulutuksensa aikana saanut:

a) riittävät tiedot tieteenaloista, joihin hammaslääketiede perustuu ja hyvät tiedot tieteellisistä menetelmistä, mukaan lukien biologisten toimintojen mittausperiaatteet, tieteellisesti todistettujen asioiden arviointi ja tietojen analysointi;

b) riittävät tiedot terveen ja sairaan ihmisen rakenteesta, toiminnoista ja käyttäytymisestä sekä fyysisen ja sosiaalisen ympäristön vaikutuksesta ihmisen terveydentilaan, sikäli kuin nämä tekijät liittyvät hammaslääketieteeseen;

c) riittävät tiedot sekä terveiden että sairaiden hampaiden, suun, leukojen ja niihin liittyvien kudosten rakenteesta ja toiminnoista sekä niiden yhteydestä potilaan yleiseen terveydentilaan ja fyysiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin;

d) riittävät tiedot kliinisistä oppiaineista ja menetelmistä yhtenäisen kuvan muodostamiseksi hampaiden, suun, leukojen ja niihin liittyvien kudosten poikkeavuuksista, vaurioista ja sairauksista sekä ennaltaehkäisystä, diagnosoinnista ja hoidosta hammaslääketieteen alalla;

e) sopivan kliinisen kokemuksen, joka on hankittu asianmukaisessa valvonnassa.

Koulutuksen tulee antaa kaikkien hampaiden, suun, leukojen ja niihin liittyvien kudosten poikkeavuuksien ja sairauksien ehkäisyyn, diagnosointiin ja hoitoon liittyvien tehtävien hoitamiseen tarvittavat taidot.

2. Tällaisen hammaslääketieteellisen koulutuksen tulee kokonaisuudessaan käsittää vähintään viisi vuotta täysipäiväistä teoreettista ja käytännöllistä opetusta yliopistossa, vastaavan tasoiseksi tunnustetussa tai yliopiston valvonnassa olevassa korkeampaa opetusta antavassa laitoksessa, ja sen tulee sisältää liitteessä mainitut oppiaineet."

4 Direktiivin 78/687/ETY 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on huolehdittava, että hammaslääkäreillä on tämän direktiivin tiedoksi antamisen ajankohtana voimassa olevien ammattiin sovellettavien säännösten ja määräysten sekä ammatillisten menettelytapasääntöjen mukaisesti yleinen oikeus ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa toimintaa, johon sisältyy hampaiden, suun, leukojen ja niihin liittyvien kudosten poikkeavuuksien ja sairauksien ennaltaehkäisy, diagnosointi ja hoito.

Ne jäsenvaltiot, joissa ei ole tällaisia säännöksiä tai sääntöjä, voivat täsmentää tai rajoittaa tietyn ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetun toiminnan harjoittamista siten, että se vastaa muissa jäsenvaltioissa noudatettavaa käytäntöä."

5 Hammaslääkärin tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta sekä toimenpiteistä sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan

käyttämisen helpottamiseksi 25 päivänä heinäkuuta 1978 annetun neuvoston direktiivin 78/686/ETY (EYVL L 233, s. 1) 1 artiklassa, sellaisena kuin tämä direktiivi on muutettuna liittymisasiakirjalla (jäljempänä direktiivi 78/686/ETY), säädetään seuraavaa:

"Tätä direktiiviä sovelletaan direktiivin 78/687/ETY 5 artiklassa määriteltyyn hammaslääkärintoimeen, jota harjoitetaan seuraavilla nimikkeillä:

— Saksassa: Zahnarzt;

— — ".

6 Direktiivin 78/686/ETY 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on tunnustettava sellaiset tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat hammaslääketieteessä, jotka on annettu jäsenvaltioiden kansalaisille toisessa jäsenvaltiossa direktiivin 78/687/ETY 1 artiklan mukaisesti ja jotka on mainittu 3 artiklassa, siten, että kyseinen pätevyystodistus antaa jäsenvaltion alueella saman oikeuden hammaslääkärintoimen aloittamiseen ja sen harjoittamiseen kuin jäsenvaltion itsensä antamat pätevyystodistukset."

7 Direktiivi 78/687/ETY 7 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on tunnustettava riittäväksi todisteeksi niiden jäsenvaltioiden kansalaisten osalta, joiden tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat eivät täytä kaikkia direktiivin 78/687/ETY 1 artiklassa säädettyjä koulutuksen vähimmäisvaatimuksia, sellaiset kyseisissä jäsenvaltioissa ennen direktiivin 78/687/ETY täytäntöönpanoa annetut tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta hammaslääketieteessä osoittavat asiakirjat, joiden liitteenä on todistus siitä, että asianomaiset ovat tosiasiallisesti ja luvallisesti harjoittaneet mainittua toimintaa ainakin kolme peräkkäistä vuotta todistuksen antamista edeltäneiden viiden vuoden aikana."

Kansallinen lainsäädäntö

8 Gesetz über die Zahnheilkunden (hammaslääkärintoimen harjoittamisesta 31.3.1952 annettu laki; BGBl. 1952 I, s. 221), sellaisena kuin se on 16.4.1987 julkaistussa versiossa (BGBl. 1987 I, s. 1225; jäljempänä ZHG), 1 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

"Kaikkien niiden henkilöiden, jotka haluavat harjoittaa tämän lain soveltamisalaan kuuluvaa hammaslääkärintointa, on saatava tämän lain mukainen lupa toimia 'Zahnarztina' tai kansallisen oikeuden säännösten mukainen lupa toimia 'Arztina'. Toimiluvalla annetaan oikeus käyttää nimikettä 'Zahnarzt' tai 'Zahnärztin'. Hammaslääkärintoimen väliaikaiseen harjoittamiseen tarvitaan lupa, joka voidaan peruuttaa milloin tahansa."

Pääasian riita ja ennakkoratkaisukysymykset

9 Vogel päätti lääketieteelliset opintonsa vuonna 1994. Hänelle myönnettiin tuolloin lupa harjoittaa lääkärin ammattia, ja hän on tosiasiallisesti harjoittanut sitä tuosta ajankohdasta lähtien.

10 Vuoden 2000 alussa Vogel halusi aloittaa hammaslääkärintoimen harjoittamisen nimikkeellä "Zahnarzt" Landeszahnärztekammer Hessenin toimivaltaan kuuluvalla alueella. Hän ilmoitti viimeksi mainitulle aikomuksistaan 15.1.2000 päivätyllä kirjeellä. Tämä elin vastasi Vogelille, ettei hänestä voinut tulla hammaslääkäriliiton jäsentä eikä hän saanut merkitä vastaanottonsa nimikilpeen hammaslääkärin ammattinimikettä, sillä nimike "Zahnarzt" oli varattu henkilöille, jotka olivat saaneet "Approbationin" hammaslääkäriksi. Vogel esitti 28.3.2000 oikaisuvaatimuksen toimivaltaiselle Verwaltungsgerichtille saadakseen todetuksi, että hänellä on oikeus pysyvästi harjoittaa hammaslääkärintointa Hessenin osavaltiossa ja käyttää nimikettä "Zahnarzt".

11 Verwaltungsgericht hyväksyi 5.4.2001 tekemällään päätöksellä Vogelin kaikki vaatimukset. Se perusteli päätöstään sillä, että viimeksi mainitun oikeus laillistettuna lääkärinä harjoittaa pysyvästi hammaslääkärin ammattia perustuu ZHG:n 1 §:n 1 momenttiin, jossa hammaslääkärin ammatin harjoittamisedellytyksenä on "Approbation" joko hammaslääkäriksi tai lääkäriksi. Tuolla lailla oli Verwaltungsgerichtin mukaan pyritty lopettamaan kahden eri nimikkeen, "Zahnarzt" ja "Dentisten", esiintyminen hammaslääkärintoimen harjoittajien keskuudessa (viimeksi mainitut olivat ammatinharjoittajia, jotka olivat kouluttautuneet yksinomaan käytännön ammattitoiminnassa), mutta ei kieltämään tätä lääketieteen alaa laillistetuilta lääkäreiltä. Direktiiveillä 78/686/ETY ja 78/687/ETY on kussakin jäsenvaltiossa otettu käyttöön kansallinen kohtelujärjestelmä muiden jäsenvaltioiden kansalaisten hyväksi, mutta niillä ei sanella Saksan liittotasavallalle niitä edellytyksiä, joita sen täytyy asettaa oikeudelle harjoittaa pysyvästi hammaslääkärintointa. Landeszahnärztekammer Hessen valitti tästä päätöksestä Bundesverwaltungsgerichtiin.

12 Bundesverwaltungsgericht katsoo ennakkoratkaisupyynnössään, että siinä tapauksessa, että riita ratkaistaisiin yksinomaan soveltamalla kansallisen oikeuden mukaisia arviointiperusteita, Verwaltungsgerichtin päätös olisi vahvistettava kokonaisuudessaan. On kuitenkin epävarmaa, onko kansallinen oikeus näin tulkittuna yhteensoveltuva direktiivin 78/687/ETY ja etenkin sen 1 artiklan kanssa, jossa yksityiskohtaisesti täsmennetään, millainen koulutus hammaslääkärillä on oltava hammaslääketieteen alalla. Tässä direktiivissä asetettujen edellytysten kanssa yhteensoveltumatonta olisi, jos laillistettujen lääkäreiden yleisesti sallittaisiin harjoittavan hammaslääkärintointa. Jos yhteisöjen tuomioistuin päätyisi ratkaisuun, jonka mukaan ZHG:n 1 §:n 1 momentti ei sovellu yhteen yhteisön oikeuden kanssa, kansallinen tuomioistuin katsoo olevan mahdollista ja tarpeellista ottaa se huomioon yhteisön oikeuden mukaisella tulkinnalla.

13 Kansallinen tuomioistuin huomauttaa kuitenkin, että direktiivin 78/687/ETY 1 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan ensimmäisessä virkkeessä viitataan toiminnan harjoittajan direktiivin 78/686/ETY 1 artiklassa tarkoitetuilla nimikkeillä harjoittamaan hammaslääkärintoimeen. Tämä säännös voitaisiin ymmärtää siten, että jäsenvaltioilla on vapaus myöntää lupa hammaslääkärintoimen harjoittamiseen ottamatta huomioon direktiivin 78/687/ETY mukaisia koulutusedellytyksiä niin kauan kun tätä toimintaa ei harjoiteta direktiivin 78/686/ETY 1 artiklassa tarkoitetuilla nimikkeillä, eli Saksassa nimikkeellä "Zahnarzt". Voidaan siis kysyä, onko tällainen tulkinta näillä kahdella direktiivillä tavoiteltujen päämäärien mukainen. Bundesverwaltungsgericht katsoo lisäksi, että asiassa C-40/93, komissio vastaan Italia, 1.6.1995 annettu tuomio (Kok. 1995, s. I-1319) ei tältä osin poista kaikkia epäilyjä, koska se annettiin jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevassa oikeudenkäynnissä ja koska tässä tuomiossa useaan otteeseen käytetyt ilmaisut liittyvät hammaslääkärin toimintaan siten, ettei sitä merkitystä, joka nimikkeelle olisi annettava, voida siitä päätellä.

14 Koska Bundesverwaltungsgericht on katsonut, että sen käsiteltävänä olevassa asiassa on epävarmuutta siitä, miten yhteisön oikeussääntöjä olisi tulkittava, ja

että riidan ratkaiseminen edellyttää ennakkoratkaisun antamista tältä osin, se on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko hammaslääkärintointa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 25 päivänä heinäkuuta 1978 annetun neuvoston direktiivin 78/687/ETY — — 1 artiklan kanssa yhteensoveltuva sellainen kansallinen lainsäädäntö, jolla yleisesti sallitaan lääkäreiden harjoittavan pysyvästi hammaslääkärintointa ilman, että heillä olisi direktiivissä edellytettyä ja vastaavalla tutkintotodistuksella toteennäytettyä hammaslääketieteellistä koulutusta?

2) Riippuuko tähän kysymykseen annettava vastaus siitä, harjoitetaanko tätä tointa nimikkeellä 'Zahnarzt'?"

Ennakkoratkaisukysymykset

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

15 Landeszahnärztekammer Hessen, Saksan, Italian ja Itävallan hallitukset sekä komissio väittävät, että direktiiveistä 78/686/ETY ja 78/687/ETY ilmenee selvästi, että tällä alalla vallitsevasta oikeustilasta, eli siitä että henkilölle, jolla ei ole kyseisissä direktiiveissä vaadittua hammaslääketieteellistä tutkintotodistusta, ei pitäisi myöntää lupaa hammaslääkärintoimen harjoittamiseen Saksassa, ei ole minkäänlaista epäselvyyttä. Toisin sanoen lääkäri, jolla on lupa toimia "Arzti-

na", voi harjoittaa "Zahnarztin" ammattia ainoastaan, jos hänellä on direktiivin 78/686/ETY 3 artiklan a alakohdassa tarkoitettu "Zeugnis über die zahnärztliche Staatsprüfung" (todistus hammaslääketieteen valtiontutkinnosta) ja siis jos hän on suorittanut direktiivin 78/687/ETY 1 artiklassa tarkoitettua koulutusta vastaavan koulutuksen.

16 Landeszahnärztekammer Hessen, Saksan, Italian ja Itävallan hallitukset sekä komissio perustelevat tätä tulkintaa muistuttamalla, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (ks. em. asia komissio v. Italia, tuomio 1.6.1995 ja asia C-202/99, komissio v. Italia, tuomio 29.11.2001, Kok. 2001, s. I-9319) direktiivin 78/687/ETY vastaista on se, että jäsenvaltiossa on toinen hammaslääkärin ammattiin pätevöittävä koulutusjärjestelmä, joka muodostuu lääkärin peruskoulutuksesta, jota täydennetään hammaslääketieteellisellä erikoistumisella. Ne katsovat näin ollen, että kun on mahdotonta, että hammaslääkärin ammattia harjoittaisi henkilö, jolla on lääkärin tutkintotodistus ja joka on suorittanut kolmen vuoden pituisen hammaslääketieteellisen erikoistumiskurssin, niin samalla tavoin on Saksan järjestelmässä mahdotonta, että tätä toimintaa harjoittaa sellainen kansalainen, jolla on vain lääkärin tutkintotodistus.

17 Vogel puolestaan katsoo, että direktiivejä 78/686/ETY ja 78/687/ETY ei voida soveltaa hänen tapauksessaan. Hän väittää tältä osin muun muassa, että direktiivi kuuluu johdettuun yhteisön oikeuteen ja ettei sillä ole välitöntä oikeusvaikutusta. Tässä tapauksessa kyse on sellaisesta vertikaalisesta vaikutuksesta, joka on käänteinen siihen vaikutukseen nähden, joka direktiivin säännöksillä saattaa olla. Yhteisöjen tuomioistuin on hänen mukaansa katsonut, ettei jäsenvaltio voi kansalaisiaan vastaan vedota suoraan direktiivin säännöksiin. Tämä tarkoittaa sitä, että on mahdotonta, että direktiivillä asetettaisiin välittömästi velvollisuuksia yksityisille tai evättäisiin heiltä heidän oikeuksiaan. Jäsenvaltio ei voi kansalaistensa vahingoksi vedota siihen, ettei direktiiviä ole täytäntöönpantu tai että se on täytäntöönpantu puutteellisesti (ks. asia 152/84, Marshall, tuomio 26.2.1986, Kok. 1986, s. 723, Kok. Ep. VIII, s. 457 ja asia 80/86, Kolpinghuis Nijmegen, tuomio 8.10.1987, Kok. 1987, s. 3969, Kok. Ep. IX, s. 215).

18 Vogel väittää lisäksi, että jos oletetaan direktiivejä 78/686/ETY ja 78/687/ETY voitavan välittömästi soveltaa Saksassa, Grundgesetzissä (perustuslaki) määrättyä avoimuusvaatimusta loukattaisiin. Se, että näille direktiiveille annettaisiin korkeampi säädöshierarkkinen asema kuin ZHG:lle, on myös oikeusvaltioperiaatteen, luottamuksensuojan periaatteen, yhdenvertaisuusperiaatteen, oikeusvarmuusperiaatteen ja taannehtivuuskieltoa koskevan periaatteen vastaista. Hän väittää nimittäin, ettei kyseisiä direktiivejä voida soveltaa Saksassa, koska niitä ei ole saatettu voimaan Saksan oikeudessa.

19 Vogel toteaa lisäksi, että lääkäreiden vapaan liikkuvuuden sekä heidän tutkintotodistustensa, todistustensa ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojensa vastavuoroisen tunnustamisen helpottamisesta 5 päivänä huhtikuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/16/ETY (EYVL L 165, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna liittymisasiakirjalla (jäljempänä direktiivi 93/16/ETY), 27 artiklassa mainitaan hammas-, suu- ja leukakirurgia eräänä lääketieteen alana. Tästä direktiivistä ilmenee siis suoraan, että lääkäreillä on Euroopan unionissa oikeus harjoittaa hammas-, suu- ja leukakirurgiaa, jotka kuuluvat hammaslääketieteeseen. Direktiivillä 93/16/ETY ja direktiiveillä 78/686/ETY ja 78/687/ETY ei myöskään rajoiteta lääkäreiden toiminta-aluetta. Direktiivit 78/686/ETY ja 78/687/ETY koskevat yksiomaan hammaslääkärintoiminnan harjoittamista direktiivin 78/686/ETY 1 artiklassa luetelluilla nimikkeillä, eikä niillä siis kielletä lääkäreitä harjoittamasta hammaslääkärintointa. Jos yhteisöjen tuomioistuin katsoisi, että ainoastaan hammaslääkärit, mutta eivät lääkärit, voivat näiden direktiivien nojalla harjoittaa hammaslääkärintointa, nämä direktiivit olisivat ristiriidassa direktiivin 93/16/ETY kanssa, sillä viimeksi mainittua sovellettaessa lääkäreillä on oikeus harjoittaa hammaslääkärintointa.

Yhteisöjen tuomioistuimen vastaus

20 Kansallinen tuomioistuin kysyy näissä kahdessa ennakkoratkaisukysymyksessään, jotka on syytä tutkia yhdessä, onko direktiiviä 78/687/ETY tulkittava siten,

että sen kanssa on yhteensoveltumaton sellainen kansallinen lainsäädäntö, jolla yleisesti sallitaan lääkäreiden harjoittavan hammaslääkärintointa ilman, että heillä olisi tämän direktiivin 1 artiklassa edellytettyä koulutusta, ja riippuuko tähän kysymykseen annettava vastaus siitä nimikkeestä, jolla tätä toimintaa harjoitetaan.

21 Koska yhteisöjen tuomioistuin katsoo, että ennakkoratkaisukysymyksiin annettava vastaus on selvästi johdettavissa oikeuskäytännöstä, se on työjärjestyksensä 104 artiklan 3 kohdan mukaisesti ilmoittanut kansalliselle tuomioistuimelle, että se tulisi ratkaisemaan asian perustellulla määräyksellä, ja on kehottanut Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 23 artiklassa tarkoitettuja asianosaisia esittämään tältä osin mahdolliset huomautuksensa.

22 Ainoastaan Vogel on esittänyt huomautuksia yhteisöjen tuomioistuimelle. Hän toteaa olevan väärin väittää, että yhteisöjen tuomioistuin olisi jo vastannut pääasiassa esitettyihin kysymyksiin.

23 Vogel väittää tältä osin muun muassa, että direktiivit 78/686/ETY ja 78/687/ETY sekä niihin liittyvä yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö koskevat oikeutta harjoittaa hammaslääkärintointa nimikkeellä hammaslääkäri eivätkä nyt esillä olevassa asiassa kyseessä olevaa lääkärin oikeutta harjoittaa hammaslääkärintointa. Nämä tuomiot on joka tapauksessa annettu sen jälkeen, kun hän aloitti lääketieteen opintonsa, joiden hän oletti antavan mahdollisuuden harjoittaa hammaslääkärintointa ZHG:n 1 §:n 1 momentin nojalla, joten näitä tuomioita voidaan soveltaa hänen tapauksessaan vain jättämällä huomioon ottamatta taannehtivuuskiellon periaate.

24 Aluksi on muistutettava, että direktiivin 78/687/ETY 1 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jotta henkilö voisi ryhtyä harjoittamaan hammaslääkärintointa käyttäen direktiivin 78/686/ETY 1 artiklassa mainittuja nimikkeitä, hänellä on oltava viimeksi mainitun direktiivin 3 artiklassa tarkoitettu tutkintotodistus, todistus tai muu muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirja.

25 Vain EY:n perustamissopimuksessa tai asian kannalta merkityksellisissä direktiiveissä nimenomaan määrätyt poikkeukset ovat sallittuja (ks. em. asia komissio v. Italia, tuomion 23 kohta). Tältä osin sallitaan ainoastaan kolme poikkeusta, nimittäin ensinnäkin direktiivin 78/686/ETY 7 artiklassa säädetty poikkeus, toiseksi saman direktiivin 19, 19 a ja 19 b artiklassa säädetty poikkeus ja kolmanneksi direktiivin 78/687/ETY 1 artiklan 4 kohdassa säädetty poikkeus (ks. em. asia komissio v. Italia, tuomion 21 kohta).

26 Direktiivin 78/687/ETY 1 artiklan 4 kohtaa sovelletaan kuitenkin ainoastaan muissa kuin jäsenvaltiossa suoritettujen tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen tunnustamiseen (ks. em. asia komissio v. Italia, tuomion 22 kohta). Direktiivin 78/686/ETY 7 artiklaa sovelletaan ainoastaan sellaisiin kansalaisiin, joiden tutkintotodistus, todistus tai muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat on annettu ennen kuin direktiiviä 78/687/ETY alettiin soveltaa, eli ennen 28.1.1980. Direktiivin 78/686/ETY 19, 19 a ja 19 b artiklasta on syytä todeta, että niissä annetaan ainoastaan siirtymäsäännökset sellaisia henkilöitä varten, jotka ovat saaneet tai aloittaneet hammaslääkärin koulutuksensa joko Italiassa, Espanjassa tai Itävallassa näissä jäsenvaltioissa ennen näiden direktiivien voimaantuloa sovellettujen järjestelmien mukaisesti.

27 ZHG:n 1 §:n 1 momentin säännös, jolla lääkäreille annetaan yleinen lupa 28.1.1980 jälkeen harjoittaa pysyvästi hammaslääkärintointa ilman, että heillä olisi direktiivin 78/687/ETY 1 artiklassa vaadittu hammaslääkärin koulutus, ei siis kuulu jonkin tämän määräyksen 25 kohdassa mainitun poikkeuksen soveltamisalaan.

28 Lisäksi on syytä muistuttaa, etteivät jäsenvaltiot voi luoda sellaista hammaslääkäreiden ryhmää, joka ei vastaa yhtäkään direktiiveissä 78/686/ETY ja 78/687/ETY säädettyä ryhmää (ks. em. asia komissio v. Italia, tuomio 1.6.1995, 24 kohta ja asia C-204/01, Klett, määräys 5.11.2002, Kok. 2002, s. I-10007, 33 kohta).

29 Yhteisöjen tuomioistuin on tällä tulkinnallaan sulkenut pois sen, että henkilö voisi harjoittaa hammaslääkärintointa, vaikka hänellä onkin lääkärin tutkintotodistus ja vaikka hän onkin suorittanut kolmen vuoden pituisen hammaslääketieteellisen erikoistumiskurssin (ks. em. asiat komissio v. Italia, tuomio 1.6.1995, ja komissio v. Italia, tuomio 29.11.2001 sekä em. asia Klett). Tällaisen hammaslääkärin ammatin harjoittamisen on sitä suuremmalla syyllä oltava poissuljettua, koska kyse on henkilöstä, jolla on ainoastaan lääkärin tutkintotodistus.

30 Tästä seuraa, että menettely, jolla lääkäreiden yleisesti sallitaan harjoittavan pysyvästi hammaslääkärintointa ilman, että heillä olisi direktiivin 78/686/ETY 3 artiklassa tarkoitettua tutkintotodistusta, todistusta tai muuta muodollista kelpoisuutta osoittavaa asiakirjaa, on yhteisön oikeuden vastaista.

31 Sillä nimikkeellä, jolla nämä lääkärit aikovat harjoittaa hammaslääkärintointa, ei tältä osin ole mitään merkitystä. Jos niiden saksalaisten lääkäreiden, joilla ei ole direktiivin 78/687/ETY 1 artiklassa vaadittua koulutusta, sallittaisiin harjoittaa hammaslääkärintointa muulla kuin "Zahnarztin" nimikkeellä, tällöin luotaisiin sellainen hammaslääkärintoimen harjoittajien ryhmä, joka ei vastaisi yhtäkään direktiiveissä 78/686/ETY ja 78/687/ETY säädettyä ryhmää.

32 Vogel väittää, ettei direktiivillä 93/16/ETY eikä direktiiveillä 78/686/ETY ja 78/687/ETY rajoiteta lääkärin toiminta-alaa. Hän toteaa, että jos yhteisöjen tuomioistuin katsoisi, etteivät lääkärit voi direktiivien 78/686/ETY ja 78/687/ETY perusteella harjoittaa hammaslääkärintoimintaa, nämä direktiivit olisivat ristiriidassa direktiivin 93/16/ETY kanssa, koska lääkäreillä on tämän viimeksi mainitun nojalla oikeus harjoittaa hammas-, suu- ja leukakirurgiaa, jotka kuuluvat hammaslääketieteeseen.

33 Tältä osin riittää kun muistutetaan, että direktiiveillä 78/686/ETY ja 78/687/ETY tehdään selvä ero hammaslääkärin ja lääkärin ammattien välillä (ks. em. asia komissio v. Italia, tuomio 29.11.2001, 51 kohta). Kyseisiä direktiivejä sovelletaan hammaslääkäreihin, kun taas direktiiviä 93/16/ETY sovelletaan lääkäreihin ja erikoislääkäreihin. Vaikka sen 27 artiklassa sallitaankin se, että erikoislääkärit harjoittavat suutautioppia, viimeksi mainittujen on tällöin oltava täyttänyt tässä direktiivissä säädetyt sellaiset koulutusvaatimukset, jotka vastaavat vähintään kolmen vuoden pituista erikoistumiskoulutusta.

34 Vogel väittää myös, ettei direktiivien 78/686/ETY ja 78/687/ETY säännöksiä voida soveltaa pääasian riitaan, koska direktiivin säännöksillä ei ole välitöntä oikeusvaikutusta yksityiseen nähden.

35 Tältä osin on muistutettava, että direktiiviin perustuva jäsenvaltioiden velvoite saavuttaa direktiivissä säädetty tavoite sekä EY 10 artiklaan perustuva jäsenvaltioiden velvoite toteuttaa kaikki yleis- ja erityistoimenpiteet tämän velvoitteen täyttämisen varmistamiseksi velvoittavat kaikkia jäsenvaltion viranomaisia, myös tuomioistuimia, kun ne käyttävät niille annettua toimivaltaa (ks. mm. asia C-168/95, Arcaro, tuomio 26.9.1996, Kok. 1996, s. I-4705, 41 kohta ja asia C-62/00, Marks & Spencer, tuomio 11.7.2002, s. I-6325, 24 kohta).

36 Tämän vuoksi kansallisen tuomioistuimen on kansallista oikeutta soveltaessaan, olipa kyse ennen direktiivin antamista tai sen antamisen jälkeen annetuista säännöksistä, tulkittava sitä mahdollisimman pitkälle direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti, jotta direktiivillä tavoiteltu päämäärä saavutettaisiin ja jotta EY 249 artiklan kolmatta kohtaa näin noudatettaisiin (ks. erityisesti asia

C-106/89, Marleasing, tuomio 13.11.1990, Kok. 1990, s. I-4135, Kok. Ep. X, s. 599, 8 kohta ja em. asia Marks & Spencer, tuomion 24 kohta).

37 Tässä tapauksessa Bundesverwaltungsgericht on itsekin todennut, että pääasiassa kyseessä olevaa kansallista lainsäädäntöä on mahdollista tulkita siten, että sitä sovelletaan ainoastaan sellaisiin hammaslääkärintoimen harjoittajiin, joilla on direktiivin 78/687/ETY 1 artiklassa vaadittu tutkintotodistus.

38 Kaiken edellä lausutun nojalla ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava siten, että direktiiviä 78/687/ETY on tulkittava siten, että sen kanssa yhteensoveltumaton on sellainen kansallinen lainsäädäntö, jolla yleisesti sallitaan sellaisten lääkäreiden, jotka eivät ole suorittaneet tämän direktiivin 1 artiklassa vaadittua koulutusta, harjoittavan hammaslääkärintointa, ja näin on riippumatta siitä, millä nimikkeellä tätä tointa harjoitetaan.

Oikeudenkäyntikulut

39 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan, Italian ja Itävallan hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto)

on määrännyt seuraavaa:

Hammaslääkärintointa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 25 päivänä heinäkuuta 1978 annettua neuvoston direktiiviä 78/687/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu, tehdyllä asiakirjalla, on tulkittava siten, että sen kanssa yhteensoveltumaton on sellainen kansallinen lainsäädäntö, jolla yleisesti sallitaan sellaisten lääkäreiden, jotka eivät ole suorittaneet tämän direktiivin 1 artiklassa vaadittua koulutusta, harjoittavan hammaslääkärintointa, ja näin on riippumatta siitä, millä nimikkeellä tätä tointa harjoitetaan.

Annettiin Luxemburgissa 17 päivänä lokakuuta 2003.

R. Grass — kirjaaja

V. Skouris — presidentti